

Kansen van de krimp?

Soms is er sprake van slepende politieke thema's, waarbij het tijden duurt dat iets echt als probleem wordt herkend en waarna het vervolgens nog eens tijden duurt voordat een probleem wordt aangepakt.

Voor het thema krimp geldt wat anders: een paar jaar geleden kenden we het woord niet eens. Alles stond in het teken van groei: groeiende economie, groeiende vraag op de arbeidsmarkt. Groeiende vraag naar huizen etc. thema is vrij nieuw. Bij de kabinetsformatie was de focus vooral gericht op de probleemwijken / prachtwijken / krachtwijken etc., waarbij het thema integratie ook een belangrijke rol speelde. Nu is er volop aandacht voor krimp in de politiek, van zowel Kamer als Kabinet, na alarmerende gegevens uit Oost-Groningen, maar ook Limburg en Zeeland.

Minister van der Laan schreef in april 2009 aan de Kamer: 'We beschouwen krimp en groei als twee verschillende werelden, die elk hun eigen aanpak en instrumenten nodig hebben. De opgave is dan ook om balans aan te brengen tussen gebieden waar geld verdiend kan worden en gebieden waar de verdien capaciteit beperkt of zelfs geheel afwezig is.' Bij de noodzaak van andere instrumenten hebben we als Tweede Kamerfractie direct de vinger gelegd. Vrijwel alle instrumenten / middelen die we hebben ontwikkeld gaan uit van groei en opbrengsten van grond en gebouwen. Woningbouwprogramma's gaan uit van groei / kwantiteit, terwijl krimp juist afname en de uitdaging van behoud van kwaliteit betekent. Het Kabinet heeft al toegezegd om in de verstedelijkingsafspraken 2010-2020 hier rekening mee te willen houden. Naast geld zijn de woorden bestuurlijke samenwerking en een regie- en toezichtsrol van provincies toverwoorden.

Als ChristenUnie kunnen we zeggen: politiek vanuit hoofd, hart en handen is nodig!

Want waar hebben we het nu concreet over:

- **Wonen:** Gevolgen van bevolkings- en huishoudendaling zijn het meest prominent zichtbaar op de woningmarkt. De afgelopen tien jaar is al een forse transformatieopgave gerealiseerd. Ook de opgave voor de komende periode is fors.
- **Onderwijs:** Bevolkingsdaling heeft grote gevolgen voor het primair onderwijs. Deze gevolgen hebben betrekking op de financiën, de kwaliteit van het onderwijs en de opbouw van het personeelsbestand. Binnen de bestaande onderwijsregelgeving worden de financieringssystematiek en de fusietoets als belemmerend ervaren.
- **Economie, arbeidsmarkt en mobiliteit:** Het bedrijfsleven is zich nog onvoldoende bewust van de gevolgen van bevolkingskrimp. Afname van de werkgelegenheid in deze regio's en daarmee de verslechtering van de economische situatie, maken deze regio's extra gevoelig voor krimp.
- **Zorg en welzijn:** Voor de thema's zorg en welzijn is de komende jaren vergrijzing de meest prominente ontwikkeling, met als gevolg een toenemende en veranderende zorgvraag en krapte op de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel.

Allereerst het hoofd.

Ons denken moeten we veranderen en in een campagnetijd kunnen we daar het beste maar heel eerlijk over zijn. Blijven denken in termen van groei staat de aanpak van het probleem van leegstand en dreigende verpaupering in de weg. Een omslag in denken is nodig van erkenning en acceptatie dat de bevolking daalt. Pas na zo'n omslag kun je een perspectief neerzetten en nieuwe prioriteiten stellen.

Dan het hart.

Een nieuw perspectief is makkelijker gezegd dan gedaan. Maar als je hart hebt voor leefbaarheid, natuur en betaalbare woningen, dan biedt krimp ook kansen.

Een poosje geleden was ik in een krimpregio in Friesland. De vereniging dorpsbelangen kaartte het probleem van krimp en leegstand aan. Tegelijkertijd merkte ze in de ontstane situatie een toegenomen betrokkenheid op elkaar: met elkaar de schouders eronder zetten voor wat je wel hebt en dat beter met elkaar benutten en delen.

Tot slot de handen, die we ineen moeten slaan:

Het Kabinet onderschrijft de indeling van de VNG van een zestal hoofdvraagstukken waarvoor gemeenten staan bij vroegtijdig anticiperen op bevolkingsdaling:

1. Samen met haar bevolking de bevolkingsdaling en bijkomende trends en vraagstukken als een feit te accepteren;
2. Gezamenlijk de maatschappelijke opgave in beeld brengen voor een langere termijn. Zowel op het niveau van kernen, wijken of buurten, als op lokaal en regionaal niveau.
3. Een strategische toekomstvisie ontwikkelen die alle beleidsterreinen omvat.
4. De visie doorvertalen in de benodigde beleidswijzingen en nieuwe plannen voor de langere termijn;
5. Voor de uitvoering van dit beleid coalities aangaan met maatschappelijke partners, gemeenten in de regio en andere overheidsinstanties;
6. De solidariteit in en tussen regio's gebruiken om gezamenlijk te werken aan een toekomst met veerkrachtige en vitale gemeenten.

De belangrijkste handen zijn van de gemeente zelf. Stabiele en betrokken politici zijn nodig. Maar de provincies zijn ook erg belangrijk voor een bovengemeentelijke regie. Onvoldoende regionale afstemming en intergemeentelijke concurrentie leidt al snel tot ongewenste consequenties, zoals overaanbod en leegstand.

«De Rijksoverheid moet meer rekening houden met de grote verschillen in regionale demografische ontwikkelingen.»

Ook bij het Rijk is de groeigedachte nog rijkelijk aanwezig. Op een aantal beleidsterreinen, waaronder de verstedelijking, maakt het Rijk de overstap van groei-denken naar maatwerk-denken.

Het gaat bij deze aanbeveling in de eerste plaats om een aantal onderliggende (impliciete) noties. Deze noties behelzen dat, ondanks grote verschillen qua demografische ontwikkeling:

- a. het Rijk verantwoordelijk is voor een adequate verdeling van financiële middelen over de gemeenten en provincies;
- b. het Rijk – voor zover is sprake is van medebewind – zorg draagt voor een deel van de randvoorwaarden voor de aanwezigheid van een adequaat niveau van publieke voorzieningen ook in relatief dunbevolkte gebieden met een dalende bevolking.
- c. het Rijk bewaakt dat de gemeenten die het aangaat voldoende aandacht schenken aan de bijzondere problemen van stedelijke gebieden die met krimp te maken hebben (bijvoorbeeld Parkstad Limburg) of krijgen (bijvoorbeeld Twente). De

problemen in verstedelijkt gebied zijn anders van karakter, maar zeker niet kleiner dan in dunbevolkte gebieden. Met name realisering van de laatste uitbreidingslocaties, 2 herstructureringsgebieden en specifiek krachtwijken in krimpgebieden vereisen bijzondere aandacht.

- d. Het Rijk draagt zorg voor de uitvoerbaarheid van zijn beleid. Het Rijk zal met name zijn langetermijnbeleid moeten onderzoeken op houdbaarheid in de context van demografische krimp en grote regionale verschillen in demografische ontwikkeling.

Het kabinet onderkent dat bevolkingsdaling onvermijdelijk is. Die onvermijdelijkheid betekent echter niet dat bevolkingsdaling per se een probleem hoeft te zijn. Sterker nog: bevolkingsdaling biedt ook tal van kansen. Bevolkingsdaling is goed voorspelbaar is en zal in veruit de meeste gemeenten geleidelijk verlopen. De uitdaging is gelegen in het tijdig maken van de juiste keuzes en het treffen van de juiste maatregelen teneinde die kansen zo goed mogelijk te benutten. Het advies van de ROB en de RFV en dit kabinetsstandpunt bieden een eerste mogelijkheid voor een dergelijke beleidsontwikkeling. Het is de ambitie van het kabinet om in deze kabinetsperiode deze beleidsontwikkeling goed op de rails te zetten.

Inherent aan de in de vorige alinea aangeduide demografische verschillen tussen regio's, is ook de vraag in welke mate van groeiende regio's solidariteit mag worden gevraagd ten opzichte van krimpende regio's. Het uitgangspunt van het kabinet is dat die vraag positief dient te worden beantwoord. De wijze waarop wij in Nederland de financiële verhouding met de decentrale overheden hebben vormgegeven, biedt daarvoor – naar het zich thans laat aanzien – voldoende ruimte.

In de rapportage topteam krimp voor Groningen uit november 2009:

De provincie dient een stevigere regierol te vervullen, door invulling te geven aan:

- het verder bevorderen dat gemeenten anticiperen op krimp en de intergemeentelijke samenwerking organiseren
- het aanbrengen van samenhang tussen de verschillende beleidsvelden
- formele sturing (via structuurvisie, financieel toezicht en versterking bestuurskracht)
- het initiëren en voeren van het debat over de consequenties van bevolkings- en huishoudendaling.

Het succesvol vervullen van deze regierol vereist de betrokkenheid van het voltallige college van Gedeputeerde Staten.

Het Topteam formuleert de volgende aanbevelingen voor de Rijksoverheid:

- Breng als Ministerie van VROM/WWI in beeld wat voor corporaties in krimpregio's belemmeringen zijn om de nodige maatregelen te treffen. Ontwikkel op basis daarvan specifiek beleid voor woningcorporaties in krimpregio's. Verken daarbij ook welke mogelijkheden er zijn om te komen tot solidariteitsafspraken tussen enerzijds corporaties in een groeikern en anderzijds corporaties in omliggende krimpregio's.
- Voer als Ministerie van OCW, in overleg met de betrokken partijen in Groningen, een vervolgonderzoek uit naar de vraag of het huidige stelsel voldoende soelaas biedt voor bijzondere krimpsituaties. Hierbij gaat het om de huidige wet- en regelgeving en de financiële middelen die beschikbaar worden gesteld. Ga daarbij ook na welke (aanvullende) middelen beschikbaar zijn om snelle dalingen van aantallen leerlingen op te vangen.
- Breng als Ministerie van V&W, in samenwerking met de provincie Groningen, in beeld welke investeringen in mobiliteit nodig zijn voor het oplossen van de ruimtelijke mismatch tussen vraag en aanbod van arbeid, voor het garanderen van bereikbaarheid van onderwijs (leerlingenvervoer) en van zorg en welzijn. Verken welke middelen vanuit het MIRT hiervoor beschikbaar kunnen worden gesteld.
- Voer als Ministerie van VWS een vervolgonderzoek uit naar de vraag of het huidige stelsel

voldoende soelaas biedt voor bijzondere krimpsituaties.

- Vervul vanuit de rijksoverheid (BZK en VROM/WWI) een consistente faciliterende rol (op basis van het Provinciaal Actieplan Krimp, met aandacht van en regelmatige bezoeken door de bewindspersonen, waardoor versnelling wordt gerealiseerd).
- Verken als rijksoverheid de mogelijkheden voor extra financiële steun (zoals gemeentefonds, provinciefonds, ISV, BLS, ILG) en draag in financiële zin bij aan het aanpakken van gevolgen van bevolkingsdaling.

Een waslijst aan aanbevelingen, maar allemaal zaken die bij ons passen als ChristenUnie mensen:

Het gaat om samenwerken, betrokkenheid vanuit de lokale samenleving, overheid en maatschappelijke organisaties.

De ChristenUnie fractie in Den Haag pakt graag deze handschoen op. Van de ChristenUnie-mensen hier kunnen we op aan.

Toekomstperspectief voor Midden-Drenthe en omgeving kunnen en durven wij als ChristenUnie neer te zetten!